

“KASHTA TURLARI VA ULARNI TIKISHNI O‘RGATISH” MAVZUSINI O‘QITISHDA QO‘LLANILADIGAN INTERAKTIV METODLARNING AHAMIYATI

Mardonova Feruza Boboqulovna
Navoiy davlat universiteti, o‘qituvchi

Boboyeva Dilaferuz Ibodovna
Navoiy davlat universiteti, talaba

Annotatsiya

Ushbu maqolada “Kashta turlari va ularni tikishni o‘rgatish” mavzusini o‘qitishda interaktiv metodlardan foydalanishning ahamiyati tahlil qilinadi. An‘anaviy dars uslublaridan farqli o‘laroq, interaktiv metodlar o‘quvchilarning dars jarayonidagi faolligini oshirish, ijodiy fikrlashini rivojlantirish hamda kashtachilik bo‘yicha amaliy ko‘nikmalarini mustahkamlash imkonini beradi.

Kalit so‘zlar. Kashta, gulduzi, yurma, bosma, iroqi, zardo‘zlik, chokli kashta.

Respublikamizda ta‘lim muassasalari oldiga o‘quvchi-yoshlarni xalq xo‘jaligining turli sohalarida samarali mehnat qilishga, kasb-hunarlarini ongli ravishda tanlashga tayyorlash bo‘yicha qo‘ygan ijtimoiy buyurtmasini bajarishda texnologiya fani o‘qituvchisining faoliyati beqiyosdir. Davlat ahamiyatiga molik ushbu vazifani bajarish uchun texnologiya fani o‘qituvchisidan ‘edagogik mahoratni hamda rivojlanib borayotgan ‘edagogik jarayon talablari darajasida pedagogika, psixologiya, metodika fanlari yutuqlari, zamonaviy texnika va ilg‘or texnologiyalar, ishlab chiqarish va bozar iqtisodiyoti munosabatlari va qonuniyatlari bo‘yicha mukammal bilimlar, ko‘nikmalarni egallashni taqozo etadi. Ta‘lim islohotlarining hozirgi bosqichida erkin fikrlovchi tashabbuskor shaxsni tarbiyalash muammosi alohida dolzarblik kasb etmoqda.

Shu munosabat bilan, texnologiya ta‘limi o‘qituvchisining bilim, ko‘nikma va malakalari ko‘lami va sifati, uning ta‘lim-tarbiya jarayonini DTS talablari asosida tashkil etish va o‘tkazish, kasbiy mahorati kabi murakkab va ko‘p qirrali faoliyatini takomillashtirish jarayonining didaktik shart-sharoitlarini aniqlash, nazorat maqsadiga muvofiq ravishda uning shakl, tur, usul va vositalarini optimal tanlash va o‘tkazish metodikasini ishlab chiqish, uning mazmunini boyitish va ilmiy- uslubiy asnosida tashkil etilishini talab qilmoqda.

Bugungi kunda ta‘lim sohasida interaktiv metodlardan samarali foydalanish o‘quvchilarning mustaqil fikrlash qobiliyatini rivojlantirish, amaliy ko‘nikmalarni shakllantirish va darsni qiziqarli o‘tkazishda muhim vositaga aylanmoqda. Ayniqsa, kasbiy yo‘nalishdagi fanlarda,

xususan, "Kashta turlari va ularni tikishni o'rgatish" kabi amaliy mashg'ulotlarda interaktiv metodlar o'quv jarayonining sifatini oshirishda muhim rol o'ynaydi.

Kashta — bezak san'ati turi. Turli ranglardagi ip, igna, ilmoqli bigiz bilan mato, trikotaj, charm, kigiz, kartonga qo'lda yoki mashinada gul, naqsh, tasvir tikiladi. Kashta kiyimlar va buyumlarni bezashda hamda ro'zg'or bezak buyumlari tabyorlashda qadimdan qo'llaniladi. Kashta ipak, paxta, jun, zig'ir, sun'iy (kimyoviy) tolalardan tayyorlangan iplar, mayin sim, zar ip, xom charmdan ensiz qilib tayyorlangan tasmalarni tikib, munchok, marjon (mayda munchoq), metall pulakcha (zanglamaydigan metallardan o'rtasi teshib ishlangan doira nlastinkacha)lar, nodir va kimmatbaho toshlar, rangli tabiiy va sun'iy oddiy toshlar va rangli shishalardan ishlangan munchoqlar qadab tayyorlanadi.

O'zbek milliy kashtado'zlik xalq xunarmandchilik san'atining eng qadimiy turlaridan bo'lib, u xalqning o'z turmushini go'zal qilish istagi natijasida yuzaga kelgan. Kashta kiyimlar va buyumlarni bezashda xam ro'zg'or bezak buyumlari tayyorlashda qadimdan qo'llaniladi.

Kashta tikish – xalq amaliy san'atining eng qadimiy va estetik jihatdan boy turlaridan biridir. Turli mintaqalarda shakllangan kashta turlari – gulduzi, yurma, bosma, iroqi, zardo'zlik, chokli kashta va boshqalar – nafaqat go'zallik timsoli, balki milliy an'analarni davom ettirish vositasidir. Shunday ekan, ushbu hunarni o'rgatish nafaqat kasbiy mahoratni oshirish, balki madaniy merosni saqlashga xizmat qiladi.

Ta'lim metodlarini tanlashda har bir darsning didaktik vazifasidan kelib chiqib tanlash maqsadga muvofiq sanaladi. An'anaviy dars shaklini saqlab qolgan holda, unga turli-tuman ta'lim oluvchilar faoliyatini faollashtiradigan metodlar bilan boyitish ta'lim oluvchilarning o'zlashtirish darajasining ko'tarilishiga olib keladi. Buning uchun dars jarayoni oqilona tashkil qilinishi, ta'lim beruvchi tomonidan ta'lim oluvchilarning qiziqishini orttirib, ularning ta'lim jarayonida faolligi muttasil rag'batlantirilib turilishi, o'quv materialini kichik-kichik bo'laklarga bo'lib, ularning mazmunini ochishda aqliy hujum, kichik guruhlarda ishlash, bahs-munozara, muammoli vaziyat, yo'naltiruvchi matn, loyiha, rolli oyinlar kabi metodlarni qo'llash va ta'lim oluvchilarni amaliy mashqlarni mustaqil bajarishga undash talab etiladi.

"Kashta turlari va ularni tikishni o'rgatish" darslarida quyidagi interaktiv metodlardan foydalanish ayniqsa samarali bo'ladi:

1. "Aqliy hujum" – o'quvchilarni kashta turlari va ularning qo'llanilishi haqida fikrlashga undaydi.
2. "Klaster" yoki grafik usullar – kashta turlarini tasniflash, ularning xususiyatlarini vizual ko'rinishda tahlil qilish imkonini beradi.
3. "Amaliy mashg'ulotlar" – bevosita kashta tikish jarayonida o'rgatiladigan metod bo'lib, o'quvchilarning qo'l mehnatiga bo'lgan qiziqishini oshiradi.
4. "Juftlikda ishlash" yoki "Guruhda ishlash" – o'quvchilarning bir-biri bilan tajriba almashishiga, muammoli vazifalarni birgalikda hal qilishiga xizmat qiladi.

5. "Rol o'ynash" yoki sahnalashtirish – tarixiy kashtado'z obrazlarini yaratish orqali milliy madaniyatga hurmat uyg'otadi.

Interaktiv metodlar o'quvchilarning faolligini oshirib, ularni dars jarayonining faol ishtirokchisiga aylantiradi. Natijada, nafaqat kashta turlari haqida nazariy bilimlar, balki ularni amalda qo'llash ko'nikmalari ham shakllanadi. Shuningdek, guruhli ishlar orqali ijtimoiy faollik, mas'uliyat va jamoada ishlash qobiliyati rivojlanadi.

"Kashta turlari va ularni tikishni o'rgatish" mavzusini interaktiv metodlar asosida o'qitish nafaqat o'quvchilarda amaliy mahoratni shakllantiradi, balki ularning ijodiy fikrlash, milliy qadriyatlarga hurmat va mustaqil ishlash ko'nikmalarini rivojlantiradi. Shunday ekan, pedagog har bir darsni zamonaviy, o'quvchiga yo'naltirilgan metodlar bilan boyitishi zarur.

Quyida **"Kashta turlari va ularni tikishni o'rgatish"** mavzusini o'qitishda interaktiv metodlar ahamiyatiga bag'ishlangan maqola uchun **adabiyotlar ro'yxatini** taqdim etaman. Ro'yxat umumiy pedagogika, kasb-hunar ta'limi, xalq amaliy san'ati va interaktiv metodlar bo'yicha muhim manbalarni o'z ichiga oladi.

Adabiyotlar ro'yxati

1. Tursunov B., Xasanboyeva G. Kasb-hunar ta'limi metodikasi. – Toshkent: "Fan va texnologiya", 2019.
2. Karimova V.A. Pedagogik texnologiyalar va interaktiv usullar. – Toshkent: "Ilm-Ziyo", 2017.
3. Jo'raev M. Xalq amaliy san'ati asoslari. – Toshkent: "O'zbekiston", 2015.
4. Mahmudova D., Tadjibayeva N. Kashta tikish asoslari. – Toshkent: "San'at", 2016.
5. Abdullayeva G. Texnologiya fanini o'qitishda interaktiv metodlardan foydalanish. // Pedagogik mahorat, 2021, №3. – B. 45–49.
6. G'ofurova M. Kasb-hunar kollejlari amaliy mashg'ulotlarni tashkil etishning samarali usullari. // Kasb-hunar ta'limi, 2020, №2.
7. Soliyeva N. Milliy hunarmandchilik elementlarini o'qitishda innovatsion yondashuvlar. – Qarshi: Nasaf, 2021.
8. Abduqodirov A.A. Interaktiv metodlar orqali o'quvchilar faoliyatini faollashtirish. – Toshkent: "Fan", 2020.
9. UNESCO. Traditional Crafts and Cultural Heritage: A Guide to Teaching Artisan Skills in Schools. – Paris, 2018.
10. Vygotsky L.S. Pedagogik psixologiya. – Toshkent: "O'qituvchi", 2003.